

Citace záznamu

Vladislava Říhová, Dům čp. 146 - Moravská Třebová, Mázhaus, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/551>, vyhledáno 17. 4. 2024.

Dům čp. 146 - Moravská Třebová, Mázhaus

Číslo záznamu: 551

Bližší určení díla: dekorativní štuková výzdoba klenby

Památkově chráněno, č. úskp: 39679/6-3234

Umístění: prostor mázhausu v pravé polovině domu za hlavním vstupem

Datec: 2. desetiletí 17. století (?)

Moravská Třebová, dům čp. 146, celkový pohled na mázhaus domu čp. 146 (foto Vojtěch Krajiček).

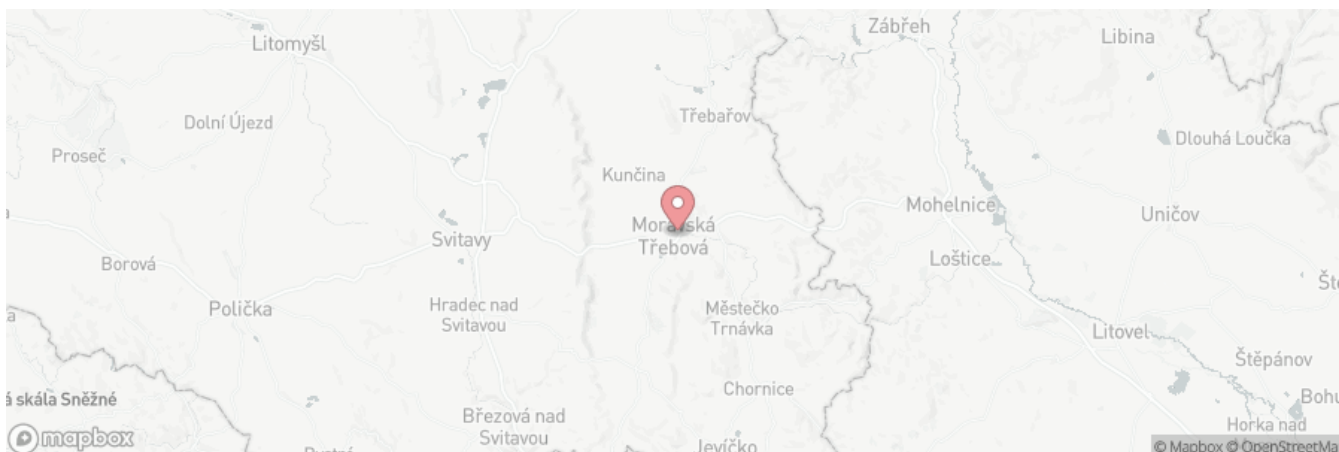
Anotace

Dům čp. 146 vznikl kolem roku 1610 na předměstí Moravské Třebové. Je vybaven manýristickým portálem s merkou majitele Thomase Holzpöcka. V pravé polovině domu se zachovaly dva prostory vybavené dekorativními žebry z tlaceného štuky ve vrcholech doplněnými svorníky s rozetami. V mázhausu se z původní bohatší dekorace zachovaly i další plastické fragmenty. Štuky byly restaurovány v roce 2014. Současná polychromie kombinuje okrový nátěr žebér s bílým pozadím. Stav štuky a původní barevný koncept není možné bez průzkumu blíže specifikovat.

Abstract

House No. 146 was built around 1610 on the periphery of Moravská Třebová. It is decorated with a Mannerist portal with the mark of the owner Thomas Holzpöck. In the right half of the house there are two rooms with decorative ribs made of pressed stucco in the tops, supplemented with bolts with rosettes. In the hall, other plastic fragments of the original richer decoration have been preserved. The stucco was restored in 2014. The contemporary polychrome combines the ochre paint of the ribs with a white background. The condition of the stucco and the original colour concept cannot be further specified without research.

Kraj Pardubický kraj	Okres Svitavy (okres)	Obec Moravská Třebová	Katastr Moravská Třebová
Ulice, čp. / č. o. Olomoucká 146		GPS 49.7600166, 16.6676543	

Technika štuky vytlačovaný štuk	Materiálová skladba V rámci projektu nebyla provedena materiálová analýza ani restaurátorské sondy. Z vizuálního průzkumu je patrné, že se jedná o vápenný štuk.	Povrchové úpravy monochromie (stávající stav) okrový nátěr štukových prvků kontrastuje s bílým pozadím	Původnost Původní stav s druhotnými zásahy
---	--	--	--

Uměleckohistorický popis

Dům čp. 146 v Olomoucké ulici vznikl na počátku 17. století. Jak dokládá merka s iniciálami TH na vstupním portálu, výstavbu objektu financoval moravskotřebovský měšťan Tomáš Holzpöck. Na rozdíl od objektů v centru města, které jsou orientovány hloubkově, má tento předměstský dům šířkovou dispozici. V roce 1840 při ničivém požáru vyhořel, rodina majitele se původně ukrýla v mázhausu, posléze jej kvůli kouři musela opustit a požár přečkala ve sklepě. Po požáru byl objekt náročně rekonstruován a některé původní klenby byly při této přestavbě nahrazeny. V pravé části dispozice domu se zachovaly manýristické dekorativní štukatury. Najdeme je v prostorách mázhausu a přilehlé místnosti situované u předního čela domu. Mázhaus tvoří hloubkově orientovaný vstupní prostor položený za vstupním portálem. Je vybudovaný na obdélném půdorysu a zaklenutý valeně. Přední čelo prolamuje vstupní a okenní otvor, zadní čelo otevírá vstup do dvora doplněný nízkou segmentovou klenbou, vedle něhož je vloženo dvouramenné schodiště do patra.

Valená klenba mázhausu je opatřena dvěma páry styčných výsečí. Na hranách lunet a výběhů klenby i v ploše klenby je členěna dekorativními štukovými žebry. Mezi použitými ornamentálními motivy se uplatňují pásy pletence lemované drobnějšími hůře čitelnými ornamenty (výběh klenby, žebro ve vrcholnici klenby a na ně kolmá žebra v ploše lunetových výsečí), vavřínové listy sevřené v listách drobného vejcovce (diagonální žebra na hraně lunet a dekorativní pásy při stěně). Vrcholové svorníky zdobí rozety složené z několika vrstev okvětních lístků. Původní součásti výzdoby mázhausu byly i drobné štukové reliéfy andílčích a lvích hlaviček, které se do druhé poloviny 20. století zachovaly jen fragmentárně. Z nich byly po posledním restaurátorském zásahu prezentovány lví hlavičky osazené souměrně pod lištou jednoho z výběhů klenby. Při dokumentaci domu kolem roku 2010 byly pořízeny ještě snímky špatně čitelných andílčích hlaviček se silnými vrstvami druhotných nátěrů. Tyto prvky byly umístěny pod výběhem klenby v levé zadní části mázhausu při přechodu ke dvornímu vstupu. Záklenek vedle schodiště u vstupu na dvůr je stlačený a je také opatřený štukovou dekorací - ve svorníku s drobnou rozetou se tu protínají dvě žebra tvořená poměrně masivním provazcem. Výzdoba domu souvisí s okruhem dalších podobných realizací z moravskotřebovského a sousedního zábřežského panství. Tato území vlastnil na počátku 17. století Ladislav Velen ze Žerotína, s jehož stavební skupinou můžeme vznik štukatur spojit. Podobné dekorativní systémy a shodné formy pro drobné štukové prvky (totožné lví a andílčí hlavičky atp.) byly použity v bohaté dekoraci zámku v Tatenici (1606) budovaném jako Žerotínův venkovský letohrádek, dále v jeho městské rezidenci - manýristickém předdvoří zámku v Moravské Třebové (kolem 1615, zde např. shodné rozety a pletence). Ve městě se potom podobná ale méně náročná dekorace zachovala v zadním prostoru domu čp. 46 v Bránské ulici. Další vazby najdeme v dekoracích tvrze v Nemili, která leží na sousedním zábřežském panství. Dekorativní aparát odkazuje k obdobným slezským realizacím, jméno autora nebo stavební skupiny je dosud neznámé.

Historické zásahy / opravy

Dům v roce 1840 vyhořel a byl rekonstruován. Ve druhé polovině 20. století nebyly štukatury průjezdu opravovány. Historická fotodokumentace dokládá, že štuky byly postupně zalíčeny vrstvami nátěrů. V roce 2014 byla štuková žebra zbavena vápenných liček, restaurována, doplněna a prezentována v okrovém tónu.

Literatura

Alois Czerny, Haus- und Handwerkszeichen der Stadt Mähr.-Trübau, *Mittheilungen Mährisches Gewerbemuseums*, 1892, č. 4, s. 66.

Oliva Pechová, 1957, *Moravská Třebová*, Praha 1957, s. 32.

Vladislava Říhová, *Dílo sochařů, kameníků a štukatérů počátku 17. století. Moravskotřebovsko*, Litomyšl 2011, s. 78-79.

Vladislava Říhová, Měšťanský dům čp. 146, in: Jan Sedlák (ed.), *Cesta od renesance k baroku: slavné stavby Moravské Třebové*, Moravská Třebová 2012, s. 159-161.

Vladislava Říhová, Skupina štukatur počátku 17. století na Moravskotřebovsku, in: *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 16, 2005, s.29.

Vladislava Říhová, Vliv grafických předloh na památky renesance v Moravské Třebové, in: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, 2004, s. 12.

Prameny

Archiv NPÚ - ÚOP Pardubice, Dobroslav Líbal - Ludmila Koběrská, *Moravská Třebová, stavebně historický průzkum*, SÚRPMO Praha 1978, nepag.

Archiv NPÚ - ÚOP Pardubice, Dana Christianová - Zdeněk Šmahel - Ladislav Kryl, *Moravská Třebová, dům čp. 146, restaurování štukových kleneb*, 2014.

Archiv FF MU Brno, Bohumil Samek, *Profánní městská architektura v Moravské Třebové* (diplomní práce), Katedra dějin umění FF MU, Brno 1956, s. 86.

Autoři záznamu

Vladislava Říhová

Datum poslední změny

26.5.2023

Fotodokumentace současného stavu

Moravská Třebová, čp. 146, celkový pohled na jižní stranu mázhausu (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, celkový pohled na severní stranu mázhausu (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, štuková rozeta s hřebínky pojednanými pásovými dekory (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, detail jedné ze tří štukových růžic na klenbě mázhausu (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, detail jedné ze tří štukových růžic na klenbě mázhausu (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, detail jedné ze tří štukových růžic na klenbě mázhausu (foto Vojtěch Krajíček, 2019).

Moravská Třebová, čp. 146, pásový dekor u paty klenby (foto Vojtěch Krajíček, 2019)

Moravská Třebová, čp. 146, detail fragmentárně zachované lví hlavy (foto Vojtěch Krajíček, 2019)

Moravská Třebová, čp. 146, detail fragmentárně zachované lví hlavy (foto Vojtěch Krajíček, 2019)

Moravská Třebová, čp. 146, pásový dekor u paty klenby (foto Vojtěch Krajíček, 2019).